

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף צז

למדנו במשנה אחד בן ט' ואחד בן עשרים שלא הביא שתי שערות שניהם נחשבים לקטנים.

ורמינהו בן עשרים: ממשנה זו מוכח שהוא גדול, ולכן ברור שאינו יכול לייבם (כי אם היה נחשב לקטן היו ממשיכים להמתין לו עד שיגדל)?

הא איתמר עלה: הגמרא מתרצת שהמשנה האחרונה מדברת במקרה שלבן עשרים נולדו סימני סריס, אבל המשנה שלנו מדברת כשלא נולדו לו סימני סריס ולכן הוא עדיין נחשב לקטן. רבא מדייק שהמשנה האחרונה מדברת עם סימני סריס מהתוספת 'והוא הסריס' דהיינו והוא שנולדו בו סימני סריס קודם לכן, שאז אם הגיע לגיל עשרים ללא שערות הוא נחשב לגדול.

עד רוב שנותיו: דהיינו בן 35 ויום אחד ('ימי שנותינו בהם שבעים שנה'), שאז גם עם לא נולדו לו סימני סריס הוא נחשב לגדול.

כי אתו לקמיה דרבא: לשאול על בן עשרים שלא הביא שתי שערות ואין לו סימני סריס, היה מורה להם שאם הוא כחוש להאכיל אותו עד שישמין, ואם הוא שמן להרזות אותו. משום שסימני סריסות פעמים שהם נושרים מחמת שומן או רזון.

הדרן עלך האשה רבה

פרק אחד עשר. משנה: נושאין על האנוסה ועל המפותה: אדם שאנס או פיתה אישה יכול לאחר מכן לישא את קרובותיה, אבל האונס או מפתה את קרובותיה של אשתו חייב מיתה.

נושא אדם אנוסת אביו: לדעת רבנן אם אביו אנס או פיתה אשה מותר לבנו לשאת אותה, שרק אשה שאביו נשאה ע"י אישות של קידושין אסורה עליו ולא אשה שאביו אנס. וכן מותר לאדם לשאת אשה שבנו אנס או פיתה אותה, לפי שהיא אינה חשבת

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

לכלתו, שרק אשה שבנו לקחה ע"י קידושין נחשבת לכלתו ולא אשה שבנו אנס. לדעת רבי יהודה אסור לשאת את אנוסת או מפותת אביו.

נמרא: ורמינהו הנטען מן האשה: מי שיצא עליו קול בחשד שבעל אישה אחת, אסור להתחתן עם קרובותיה. קושיא על הכתוב במשנה שהמפתה אישה מותר בקרובותיה? הגמרא מתרצת שהברייתא מדברת על איסור דרבנן שגזרו שלא לישא את קרובותיה מחשש שמא לאחר מכן יזנה שוב עם האישה ויתחייב מיתה.

כי תנן מתניתין לאחר מיתה: של המפותה או האנוסה ולכן מותר לו אפילו מדרבנן כי כבר אין את החשש של הגזירה, ואילו הברייתא דברה כשהיא עדיין בחיים ואז אסור מדרבנן.

הגמרא מבררת את המקור שמותר מן התורה לישא את קרובות אנוסה ומפותה:

דת"ר בכולן נאמר שכיבה ונאן נאמר קיחה: בכל העריות נאמר לשון 'שכיבה' (כגון "ואיש אשר ישכב את כלתו") אבל בקרובות אשתו נאמר לשון 'קיחה' (כגון "ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה") ללמד שרק דרך ליקוחין דהיינו כשהראשונה נישאה לו בקידושין נאסרה הקרובה, ולא כשבא עליה באונס ופיתוי.

אלא מעתה גבי אחותו: גם נאמר שרק בקידושין היא אסורה לו אבל בדרך זנות היא מותרת? דבר שלא יתכן, שהרי באחותו לא תופסים קידושין ובהכרח שהיא אסורה בכל מצב?

אביי מתרץ: כשישנה אפשרות לפרש את לשון 'ליקוחין' שבתורה בקידושין - מפרשים בקידושין, אבל כשאי אפשר דהיינו באחותו - מפרשים בשכיבה.

רבא אמר: המקור ממקום אחר. נאמר "עֲרוֹת בַּת בְּנָהּ אוּ בַת בְּתָרְךָ לֹא תִגְלֶה עִרְוַתָּן כִּי עִרְוַתְךָ הִנֵּה" משמע שאת בת בנה ובת ביתה של אשתך מותר לך לגלות. ואילו בפסוק אחר נאמר "עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תִגְלֶה אֶת בַּת בְּנָהּ וְאֶת בַּת בְּתָרְךָ לֹא תִקַּח לְגִלוֹת עִרְוַתָּהּ, שְׂאֵרָה הִנֵּה"? אלא בהכרח שהפסוק הראשון מדבר שאנס את האישה שאז מותר בבת בנה וביתה, והפסוק השני מדבר כשנשא את האישה שאז אסור בבת בנה וביתה.

איפוך אנא: את פירוש הפסוקים? והתשובה היא שבפסוק השני נאמר לשון 'שאר' ("שְׂאֵרָה הִנֵּה") שפירושו קירבת משפחה, ודוקא אשתו היא קרובתו ולא אנוסתו ומפותתו.

(המשך בדף הבא ↓)

*

מאי טעמא דרבי יהודה: נאמר בספר דברים "לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כֹּנֶף אָבִיו", ופסוק זה עוסק באשה שאביו אנס, משום שנאמר לפני כן "וְיָנֵתן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּה לְאָבִי הַנִּעְרָה חֲמִשִּׁים כֶּסֶף" (= וזהו פסוק העוסק באונס), ומכך שהם 'סמוכים' אנו לומדים שהפסוק "ולא יגלה כֹּנֶף אָבִיו" עוסק באשה שאביו אנס.

ורבנן - החולקים על רבי יהודה סוברים שאין זה 'סמוכים', משום שביניהם מופיע הקטע "לא יקח איש את אשת אביו" (= סדר הפסוקים: "וְיָנֵתן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּה לְאָבִי הַנִּעְרָה חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלוֹ תְהִיָּה לְאִשָּׁה תַּחַת אָשֶׁר עָנָה לָא יִיכַל שְׁלָחָה כָּל יָמָיו: לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אָבִיו וְלֹא יִגְלֶה כֹּנֶף אָבִיו" הפסוקים הצבועים באדום הם ה'סמוכים' לדעת רבי יהודה, רבנן סוברים שאין 'זה סמוכים' בגלל הקטע הצבוע בסגול המפריד ביניהם), והפסוק עוסק בשומרת יבם: כלומר לאסור עליו את אשת אחיו של אביו שהיא 'שומרת יבם' הממתינה שאביו ייבם אותה.

ותיפוק ליה משום דודתו: כלומר אף שבלאו הכי היא אסורה לו משום שהיא דודתו - אשת אחי אביו? התשובה היא להוסיף עוד לאו.

ותיפוק ליה משום יבמה לשוק: ואף שגם אם היא היתה נופלת ליבום לפני איש זר היא היתה אסורה (= אסור לשומרת יבם להינשא לשום אדם שבעולם מלבד ליבם שלה)? והתשובה להוסיף עוד לאו נוסף, שאם ישאנה הרי הוא עובר בשלושה לאוין.

*

הגמרא מביאה שבעה משלים שרגילים בני אדם לאומרן, ומבארת איך הם יתכנו:

אח מאב ולא מאם: 'ראובן הוא אחי מאבי ולא מאימי והוא בעלה של אימי ואני בת של אשתו'. דהיינו שאביו של ראובן אנס אישה והוליד ממנה אותי, ולאחר מכן בנו ראובן נשא את אנוסת אביו. הגמרא מבארת שהדבר מותר כדעת רבנן ושלא כדעת רבי יהודה במשנתנו הסובר שאסור אדם באנוסת אביו.

אח הוא וברי הוא: 'הוא אח שלי וכן שלי, (וחוזרת שוב:) אחות אני לבני שאני נושאת על כתפי'. מדובר בגוי שבא על ביתו והוליד ממנה בן.

שלמא לך ברי: 'שלום לך בני, בת אחותך אני'. מדובר בגוי שבא על בת ביתו, ואז יוצא שסבתא שלו (שהיא ביתו של הגוי) היא אחותו מהאב.

דלאי דדלו דוולא: 'לכם הפועלים הדולים ומשקים את השדות, נפלה לכם חידת סתר שצריכה פתרון: מי שאני סוחבת על כתפי הוא בני ואני בת אחיו'. מדובר בגוי הבא על בת בנו. ואז יוצא שסבא שלו (שהוא בנו של הגוי) הוא אחיו מהאב.

בייא בייא: 'מתלוננת אני על אחי, שהוא אבי, ובעלי, ובן בעלי, והוא בעלה של אימא שלי, ואני בת אשתו. והוא לא נותן לחם לאחיו היתומים בני בתו'. מדובר בגוי שבא על אימו והוליד ממנה בת, ולאחר מכן בא על ביתו, ולאחר מכן אביו הזקן בא עליה וילדה לו בנים. ואז היא אומרת: שאבא שלה הוא אחיה מהאם (כי בא על אימו והוליד אותה) והוא גם בעלה (כי בעל אותה) וגם בן בעלה (כי בעל אותה אביו הזקן). וכשמת הזקן הוא לא מפרנס את אחיו - הבנים שלה מהזקן שהוא אביו, והם גם בני ביתו (שהיא ביתו).

אנא ואת אחי: 'אני ואתה אחים, אני ואביך אחים, אני ואמך אחים'. מדובר בגוי הבא על אימו והוליד ממנה שתי בנות שהן גם אחיותיו, ואחר כך בא על אחת מהן והוליד ממנה בן. והדודה שלו אחות אימו אומרת לו: אני ואתה אחים מהאב (שבא על אימא שלי וילד אותי וגם בא על אחותי וילד אותך). אני ואמך אחים מהאב (שתינו נולדנו מביאתו על אימו). אני ואביך אחים מהאם (כנ"ל).

אנא ואת בני אחי: 'אני ואתה בני אחים, אני ואביך בני אחים, אני ואמך בני אחים'. אפשרות זו יכולה להיות בהתר, כגון: ראובן שיש לו שתי בנות, ובא אחיו שמעון והתחתן עם אחת (לאה) ונולד לו בן, ובא בנו של אחיו השני לוי ונשא את השניה (רחל) ונולד לו בן. ואז אומר בנו של שמעון לבן בנו של לוי: אני ואתה בני שתי אחיות (לאה ורחל). אני ואביך בני שני אחים (אני בנו של שמעון ואביך בנו של לוי). ואני ואמך בני שני אחים (אני בנו של שמעון ואמא שלך ביתו של ראובן).

משנה: הגיורת שהתגיירה יחד עם בניה ואח"כ מת אחד מהם, אין האח השני חולץ או מייבם את אשת אחיו שמת, לפי שמצוות ייבום היא רק על אח מן האב, וגר לא מתייחס אחר אביו וא"כ אינם אחים מן האב. *(באמת אינם אחים כלל, לפי שגר שהתגייר כקטן שנולד).* ואפילו אם הורתו של האח הראשון הייתה שלא בקדושה (= כשאמו הייתה גויה) ולידתו בקדושה (= לאחר שאמו התגיירה) והאח השני הורתו

ולידתו בקדושה אין מצוות ייבום, לפי גר שהורתו אינה בקדושה לא מתייחס אחר אביו, ונמצא שהם אחים מן האם.

גמרא: בני השפחה ששמה 'יודן' השתחררו, התיר להם רב אחא בר יעקב לכל אחד מהם לשאת את אשת אחיו. ולא מצד ייבום, אלא משום שהוא סבר שאין דין 'קורבה' לגרים, לפי שגר שהתגייר כקטן שנולד, ובני השפחה הנ"ל דינם כגרים וממילא אין הם נחשבים לאחים, ומותר להם לשאת אשת אח אפילו אם יש לה בנים.

מן האב ולא מן האם: כולם מודים שמותר, שהרי אינם אחים, ואין חשש יבואו להתיר אשת אח בישראל, לפי שסתם גויה היא זונה והם אינם מאותו אב ויאמרו שלכן מותר להם לשאת אשת אח.

מן האם ולא מן האב: כולם מודים שאסור, לפי שהם נראים אחים, ויש לחשוש שמא יבואו להתיר אשת אח גם בישראל. (החשש שמא יבואו להתיר אף בישראל הוא משום שלא כולם יודעים שגר שהתגייר כקטן שנולד, וכן לא כולם יודעים שגוי לא מתייחס אחר אביו, אבל כולם יודעים שסתם גויה היא זונה ולכן אין בניה אחים מן האב, לכן כשהם אחים מן האם יטעו לומר שהם נחשבים לאחים ממש ואם נתיר להם לשאת אשת אח יטעו לומר שמותר אף בישראל. ע"פ ערוך לנר).

כי פליגי מן האב ומן האם: המתיר סובר שהם הולכים אחר האב שהרי קוראים להם 'בני פלוני', ולכן אף אחד לא מעלה בדעתו שהם אחים גם מן האם, ויאמרו שמותר להם לשאת אשת אח משום שאין הגרים מתייחסים אחר אביהם, לפי שסתם גויה היא זונה וכל אחד מהאחים בא מאיש אחר. והאוסר סובר שקוראים להם גם 'בני פלונית' ויאמרו שהם אחים, ויבואו להתיר אשת אח אף בישראל.

תנן: למדנו במשנתנו - הגיורת וכו' לא חולצים ולא מייבמים, כנראה שהטעם הוא משום שאסור להם לשאת אשת אח כיון שהם אחים רק מן האם (= ייבום נוהג רק באחים מן האב) וממילא אשת אחיו אסורה עליו ככל אשת אח שיש לה בנים.

דחיייה: יתכן שכוונת המשנה שאין אשת אחיו שייכת כלל במצוות ייבום, אלא מותרת לו ולעולם ללא חליצה או ייבום כיון שאינה נחשבת כלל ל'אשת אח'.

והא קתני 'אפילו': והרי בסיפא של המשנה כתוב 'אפילו הורתו של ראשון...!', ורק אם נבאר את הרישא שאסור להם לייבם מובן מה שהמשנה אומרת בסיפא - שאפילו

שהורתו של ראשון שלא בקדושה ושל השני בקדושה, וכאילו שהם נולדו משתי אמהות, והיה מקום לחשוב שאשתו אינה חשבת כלל לאשת אח ומותר לו לשאת אותה, לכן באה המשנה לומר שבכל זאת אסור לו לייבם אותה. אבל אם נבאר שמותר לאחים גרים לשאת כל אחד את אשת אחיו, והמשנה שאומרת 'לא חולצים ולא מתייבמים' באה לומר שנשותיהם מותרות לעולם ללא חליצה, לא מובן זה 'אפילו' שמשמע שאפילו שהם כאילו נולדו משתי אמהות בכל זאת הן מותרות לשוק ללא חליצה, והרי מה שהאשה מותרת לשוק ללא חליצה או ייבום אין זה בגלל שהם בני אם אחת או שתי אימהות שהרי מצוות ייבום תלויה בכך שהם אחים מן האב ולא משנה מאיזה אם הם באו.

דחייה: מותר לאחים גרים לשאת כל אחד את אשת אחיו, וכוונת המשנה בסיפא שאפילו במקרה ששניהם לידתן בקדושה והם נראים אחים, והיה מקום לאסור עליהן להינשא לשוק ללא חליצה שמא יבואו להתיר אף בישראל, בכל זאת לא גזרו ומותר להן להינשא לשוק ללא חליצה. **(אבל אסור לכל אחד מהאחים לשאת את אשת אחיו, לפי שלידתם בקדושה והם אחים מן האם ויש כאן כרת).**

ת"ש: שני אחים תאומים שהתגירו (= שהם ודאי אחים מן האב שהרי הם תאומים) לא חולצים ולא מייבמים, ואם אחד מהם בא על אשת אחיו אינו חייב משום אשת אח, לפי שגר שהתגיר כקטן שנולד ואינם אחים. משמע שאמנם לא חייב משום אשת אח אבל יש בזה איסור מדרבנן שמא יטעו להתיר אף בישראל, וקשה על רב אחא בר יעקב לעיל שהתיר.